

เวชศาสตร์ฟื้นฟูสาร 2555; 22(2): 37
J Thai Rehabil Med 2012; 22(2): 37

บทบาทแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในศตวรรษที่ 21 จากการบรรยาย โดย ศ.นพ.ประเวศ วะสี

ถอดความและเรียบเรียงโดย สุขจันทร์ พงษ์ประไพ, พ.บ., ว.ว. เวชศาสตร์ฟื้นฟู
รพ.วิชัยยุทธ, กรุงเทพฯ

เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2555 ในวันปฐมนิเทศ-ปัจฉิมนิเทศแพทย์ประจำบ้านเวชศาสตร์ฟื้นฟู ณ โรงแรมวังยาวรีสอร์ท จังหวัดนครนายก ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้ให้เกียรติแก่ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูแห่งประเทศไทย ต้อนรับคำเชิญและบรรยายพิเศษในหัวข้อบทบาทแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งท่านได้ชี้ให้เห็นว่าในศตวรรษนี้แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูมีความสำคัญและจะมีบทบาทมากขึ้นในอนาคต ด้วยเหตุผลหลัก 3 ประการคือ

ประการแรก ผู้สูงอายุมีแนวโน้มสูงขึ้นทั่วโลก ดังนั้น โรคเรื้อรังและความพิการ จึงตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการดูแลคนเหล่านี้เป็นงานหลักของแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู

ประการที่สอง การแพทย์ก่อนหน้านี้เป็นยุคที่เรียกว่า modernized medicine ที่มีการคิดค้นเทคโนโลยีทางการแพทย์มากมาย แต่ในศตวรรษที่ 21 นี้ การแพทย์จะเข้าสู่ยุค humanized medicine ซึ่งเป็นการแพทย์ที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์ ดังนั้นแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูจะมีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก ด้วยพื้นฐานที่มีบทบาทในการดูแลผู้ป่วยพิการและเรื้อรังแบบองค์รวม

จากการที่ ศ.นพ.ประเวศ วะสี เคยมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในสมัชชาคนพิการ ทำให้ท่านเห็นว่าผู้พิการผ่านความทุกข์ยากมากมาย ทำให้มีพลังในการขับเคลื่อน มีจิตสำนึกด้านจิตอาสา และบางคนอาจบรรลุธรรมได้ง่าย ท่านได้ยกตัวอย่าง อาจารย์กำพล ทองบุญน่ม ที่ประสบอุบัติเหตุโดนน้ำ ที่ทำให้กระดูกเคลื่อน จนเป็นอัมพาตแขนขาสองข้าง และได้ปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันท่านได้สอนธรรมะ และคอยให้กำลังใจแก่ผู้อื่น

ดังนั้น สังคมต้องเปลี่ยนมุมมองจากผู้พิการเป็นภาระแก่สังคมมาเป็นแนวคิดใหม่ที่ว่า แม้จะมีความพิการก็ยังสามารถทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ เช่นกัน แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูหลายคนอาจบรรลุธรรมได้ง่าย ด้วยลักษณะงานที่ท่านนั่นเอง ซึ่งมีแนวคิดในการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมอยู่แล้วทั้งกาย ใจ และสังคม

ประการที่สาม ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้กล่าวถึงศตวรรษที่ 21 ว่ามีวิกฤติเกิดขึ้นทั่วโลก อารยธรรมตะวันตกกำลังพาโลกไปสู่วิกฤติกรอย่างรุนแรงเพราะมุ่งเน้นบริโภคนิยม จนเกิดภาวะล้มละลายทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในหลาย ๆ ประเทศตาม ๆ กันมาถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีการแก้ไขความบกพร่องทางจิตวิญญาณ (spiritual deficit) ต้องมีการเปลี่ยนวิถีคิดใหม่อย่างสิ้นเชิง ถ้าต้องการให้มนุษยชาติอยู่รอดได้ โดยคนเราต้องช่วยกันดูแลซึ่งกันและกัน ต้องดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการต้องช่วยกันดูแลสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายไปมากกว่านี้แล้ว

ฉะนั้น ในอนาคตต้องเพิ่มจำนวนแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูเพื่อรองรับสถานการณ์เหล่านี้

พลังจิตสำนึกเป็นพลังสิ่งสมอันสำคัญในความเป็นแพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู การมองเห็นแววดาของผู้ป่วยแล้วเกิดจิตสำนึก

ในการอยากช่วยเหลือผู้ป่วย อยากทำเพื่อเพื่อนมนุษย์ เป็นเมล็ดพันธุ์แห่งความดี เจกเช่น เจ้าชายสิทธัตถะ สลระราชสมบัติ ครั้นพบคนแก่ คนเจ็บ คนตาย แล้วเกิดพลังอันสูงสุดที่อยากจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ในที่สุดความรู้อันสูงส่งตามมาเอง ในภายหลัง

มีคนกล่าวว่า ถ้าผู้พิพากษาได้เห็นแววดาคนจน อาจจะตัดสินใจไปอีกแบบก็ได้

แพทย์เราได้สัมผัสผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด ถ้าเรามีพลังจิตสำนึกในการช่วยเหลือผู้ป่วยให้พ้นทุกข์ เราก็จะมีความพยายามอย่างแรงกล้าในการค้นคว้าหาวิธีช่วยเหลืออย่างเต็มที่ แต่ถ้าเราไม่ใส่ใจ (let it be) นวัตกรรมใหม่ก็จะไม่เกิดขึ้น ยกตัวอย่าง โรงพยาบาลราชบุรีเป็นโรงพยาบาลแห่งคุณธรรม พยาบาลพยายามคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการช่วยเหลือผู้ป่วยอยู่เสมอ

เรามีแพทย์เก่ง ๆ มากมาย แต่น้อยคนนักที่จะมีแนวคิดในการทำงานเชิงระบบ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ถ้ามีการเชื่อมโยงมหาวิทยาลัยเข้ากับชุมชนท้องถิ่นได้ จะสร้างฐานทางสังคมที่มั่นคงขึ้น การบูรณาการ ด้านการศึกษา สุขภาพ สิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ จะก่อให้เกิดความสมดุลย์ ไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ทุกวันนี้ต่างคนต่างทำแยกส่วน ทำเฉพาะส่วน เหมือนพยายามสร้างเจดีย์ที่เริ่มที่ยอด จะไม่มีความมั่นคง แทนที่จะเริ่มสร้างที่ฐานให้มั่นคงเสียก่อน

ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้เสนอข้อคิดว่า เราจะนำเวชศาสตร์ฟื้นฟูไปสู่ชุมชนเป็นฐานได้อย่างไร ให้ชุมชนมีบทบาทในการดูแลกันเอง รู้จักป้องกันความพิการหรือโรคเรื้อรังได้อย่างไร

ท่านได้กล่าวต่อว่า วิกฤติสุขภาพเกิดขึ้นทั่วโลกโดยเฉพาะในอเมริกา ค่าใช้จ่ายสุขภาพสูงถึง 17% ของ GDP ถ้าไม่เพิ่มภาษีก็ต้องมีการลดค่าใช้จ่ายลง การทำ technology assessment มีความสำคัญในการประเมินความคุ้มค่าในการรักษาพยาบาลในบ้านเราก็ต้องมาช่วยกันคิดเช่นเดียวกันถึงความคุ้มค่าดังกล่าวในจริยธรรมที่ซับซ้อน ในเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า เช่น การอุ้มบุญ การตรวจยีนส์เพื่อทำนายความเสี่ยงของโรค เป็นต้น

มีคำถามว่า บริษัทประกันจะขอข้อมูลได้ไหม เพราะการคิดเบี้ยประกันจะต่างกันไป

คำตอบไม่ง่าย เป็นปัญหาจริยธรรมที่ซับซ้อน เราไม่สามารถพูดว่า-ขาวได้อีกต่อไป ต้องมีหลากหลายมุมมองตัดสินใจคนเดียวไม่ได้อีกต่อไป

และในช่วงสุดท้ายของการบรรยาย ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้เน้นประเด็นสำคัญว่า ก่อนแพทย์จะไปรักษาผู้อื่น แพทย์ควรพัฒนาตนให้มีสุขภาพเสียก่อนทั้ง กาย ใจ สังคม และปัญญา แล้วจึงพร้อมที่จะไปรักษาเพื่อนมนุษย์ รวมถึงสิ่งแวดล้อมและสังคมต่อไป ตามที่โอกาสจะเอื้ออำนวย โดยมีพลังจิตสำนึกที่ดีเป็นที่ตั้ง